

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

Yazan: Ulvi KESER*

Özet

Kıbrıs ilk defa olarak uluslararası alana Yunanistan'ın konuyu Birleşmiş Milletler'e getirmesiyle çıkar. Burada istediği sonucu alamayan Yunanistan'ın bu girişimleri sonrasında Kıbrıs adası 1 Nisan 1955 sonrasında kanlı bir döneme girer. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmasına rağmen maalesef bu da uzun ömürlü olmaz. Bugün gelinen noktada ise Kıbrıs Rum Kesimi'nin tek yanlı ve haksız bir şekilde AB üyesi olması ve bu konuda gayret gösteren Kıbrıslı Türkleri köşeye sıkıştırmak için elinden geleni yapması söz konusudur. 1974-2000 döneminde hep gündemde tutulan Kıbrıs sorunu pek çok girişime rağmen çözülemezken Annan Planı bir kurtarıcı olarak ortaya çıkar ancak o da bu problemin bir çözüme ulaşmasını sağlayamaz. 2004 referandumu öncesi vaatlere ve söylenenlere inanan Kıbrıslı Türkler ise referandum sonrasında, söylenenlerle uygulamanın çok farklı olduğunu görürler ancak bu ikilemi görmek için artık çok geç kalmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Annan Planı, 2004 Referandum, KKTC

Abstract

Cyprus has firstly become to be an international issue subsequent to the Greek efforts to discuss it in the United Nations. Because these efforts have been fruitless, the island has turned to a new era of turmoil, brutality and the bloody affairs especially after 1st April 1955. Despite the fact that Republic of Cyprus was declared in 1960, it has had no chance to continue. Despite the fact that so many efforts have been made to solve Cyprus issue, unfortunately even Annan Plan cannot have such a solution. Nowadays, the new issue for the Turkish Cypriot is to become the member of the European Union. Greek Cypriot getting accepted to be a member in an unjust and unfair way does its best to obstruct the membership of the Turkish Cypriots. Before the referendum in 2004, some Turkish people believing that Greek Cypriots, Greece and some EU countries are sincere and ready to accept them are unfortunately mistaken, but it's high time they saw the dilemma.

Key Words: Cyprus, Annan Plan, 2004 Referendum, KKTC

* Dr.Öğ.Yb., Maltepe Askerî Lisesi Komutanlığı/İZMİR.

1- Giriş

20 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye'nin Kıbrıs'ta ortaya çıkan de facto Yunan darbesine garantör ülke olarak müdahale etmesi sonrasında 30 yıldan fazla bir süre geçti. Nikos Sampson¹ idaresindeki darbecilerin önce Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'u devirmeye yönelik olarak başlattıkları girişim daha sonra adada yaşayan Türklerin topyekün katledilmesine yöneldiğinden 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti devletine İngiltere ve Yunanistan ile birlikte garantör olan Türkiye'nin adaya müdahale etmesiyle de adada yeni bir süreç başladı. Ancak özellikle 1950'li yıllardan itibaren Yunanistan'ın Kıbrıs sorununu Birleşmiş Milletler'e taşıması sonrasında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin fiili olarak ortadan kalktığı 1963 Aralık² ayında başlayan³ ve Kıbrıs Türklerini ortadan kaldırmaya yönelik girişimler ve katliamlar 1974 Temmuz ayından itibaren son bulmasına rağmen ve adada yaşayan Rumlar ve Türkler herhangi bir çatışma yaşamazlarken son dönemde Kıbrıs adası yeniden

¹ Bu dönemde Grivas'ın en büyük yardımcıları Yorgacis ve Mahi gazetesinin sahibi olan Nikos Sampson'dur. İlk defa yirmi bir yaşındayken Lefkoşa'nın "Suikast Çemberi" olarak adlandırılan Ledra Caddesi'nde sırtından ateş ederek masum bir İngiliz çavuş John Thoroughgood'u kalleşçe öldüren ve öldürdüğü bu insanın yere düşerken resmini çekerek yılın Basın Ödülü'nü alan ve bunu da gazetede yayımlayan Sampson'un bizzat vurarak öldürmekle öğündüğü masum insanların sayısı 7'dir ve hepsi de arkalarından kurşunlanarak öldürülmüşlerdir. 1953 yılında İngiltere'de gazetecilik kursu gören ve 1954-1956 arasında Times of Cyprus gazetesinde çalışan Nikos Sampson esasında EOKA'nın Lefkoşa Suikast Timi'nin başıdır. Yazdığı hatıralarında insan öldürmediği zaman rahat edemediğini söyleyen¹ ve öldürdüğü İngiliz polislerin sayısıyla öğünen Nikos Sampson bunun mükafatını daha sonra görecektir. EOKA çeteleriyle başa çıkamayan İngiliz polisinin yakaladığı çeteciler hapsediliyor ancak cezaevlerini basan arkadaşlarıınca serbest bırakılıyorlardı. 31 Ocak 1957'de Türklerin görev yaptığı özel komando birliği tarafından Lefkoşa'nın 15 kilometre dışında Dalı'da kaldığı bir evde Sten tipi makineli tüfekle yakalanan Sampson yargılanıp ölüm cezasından kurtulduktan sonra cezasını çekmek üzere gönderildiği İngiltere'de iki buçuk yıl sonra serbest bırakılır ve tekrar adaya döner. Makarios tarafından ödüllendirilip bir gazete açmasına yardım edilen Sampson gazetesine Makhi/Savaş adını verir. Özden Alpdağ, Barış İçin Savaş, İzmir, 1975, s. 14. Ayrıca Bkz. Halkın Sesi, 13 Mart 1957. H. Scott Gibbons, Peace Without Honour, Ankara, 1969, s. 56, Aydın Akkurt, Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri Ve Yorgacis'in Casusları, İstanbul, 1998, s. 388, Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, İstanbul, 1975, s. 509, Ali Fikret Atun, Yunan Karakterinin Anatomisi, Lefkoşa, 1996, s. 36. Dünya, 3 Haziran 1958.

² Kıbrıs Türk tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve adada yaşayan Türkleri topyekün katlederek adada Türk izlerini silmeye yönelik olarak hazırlanan Akritas Planı'nın altında İçişleri Bakanı Yorgacis'in de imzası bulunmaktadır. Türkleri toptan yok etmek konusunda özel olarak görevlendirilen İçişleri Bakanı Yorgacis tarafından özel kolluk kuvvetleri olarak işe alınan ve kanunsuz olarak silahlandırılan eski EOKA'cıların Türklere kaba ve acımasız davranışlarda bulunmasıyla ve daha sonra da yollara barikatlar kurarak Türk motosikletlileri durdurmaları ve genellikle dayak ve küfürle kimliklerini göstermelerini istemeleriyle yükselen tansiyon 21 Aralık 1963 Cuma günü sabaha karşı 02.00 sularında iyice yükselir. Tahtakale mahallesinde Girne'den Lefkoşa'daki evlerine dönen iki arabadaki 6 erkek ve dört kadından Zeki Halil ve Cemaliye Emirali Rum polislerin kırmızı ışıkta kendilerini durdurup evlerinden sadece birkaç yüz metre uzakta üzerlerine makineli tüfeklerle ateş açmalarıyla hayatlarını kaybederler. Robert Stephens, Cyprus-A Place Of Arms, Londra, 1966, s. 182, H. Scott Gibbons, a. g. e., s. 2. Ayrıca Bkz. Derviş Manizade, a. g. e., s. 139.

³ "21 Aralık bir direniş günüdür. Ama bu, insanların nefret ettiği ve lanetle andığı bir ejderhanın dirilişidir. Son yılların tarihinde, insanlık, 3 barbarlık olayına şahit olmuşsa, bunlardan biri Yunanlıların Anadolu'daki, ikincisi Nazilerin Avrupa'daki ve üçüncüsü de Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs'taki barbarlıklarıdır. Bugün vahşet ve barbarlığın dirilişinin yıldönümü olacaktır." Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Anıları, İstanbul, 1996, s. 666

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

uluslararası vitrine çıkartıldı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın birbiri ardına gelen planlarıyla sorun çözümlenmeye çalışıldı. Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Londra ve Zürih anlaşmalarına aykırı olarak⁴ ve tek taraflı olarak AB üyeliği için yaptığı müracaat sonrasında Kıbrıs'la ilgili tartışmalar daha da hararetleli bir hâl alır. Bu müracaatla beraber bu durumun hukuka aykırılığı konusu da tartışılmaya başlanır. Esasında bu tartışmaların odağında sadece Kıbrıs değil, Türkiye'nin AB üyeliği konusu da bulunmaktadır ve AB yetkilileri bunu çok ince bir koz olarak kullanmaktadırlar.⁵

2- Referandum Öncesi Durum

Bu dönemde BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın çağrısıyla Hollanda'nın Lahey kentinde Kıbrıs konusunun çözümüne yönelik olarak başlatılan toplantılar da anlaşmazlıkla sonuçlanır. KKTC'nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş, GKRY lideri Tasos Papadopoulos ve Kofi Annan'ın katıldığı toplantılar 12 Mart 2003 tarihinde anlaşmazlıkla sonuçlanır. Bunun üzerine Kofi Annan görüşmelerden çekilme kararı alırken Kıbrıs'taki ofisini de kapatacağını duyurur. KKTC Cumhurbaşkanı burada yaptığı açıklamada Papadopoulos'un tavrını **"Henüz tekabül etmemiş bir planı, kendisinin de değiştirmek istediği bir planı, referanduma hazır değildir dediği bir planı 'Türkiye TBMM'den karar alarak geçireceğini, destekleyeceğini bildirsın' diye ısrar edince mesele tıkanı."** şeklinde ifade eder. Günter Verheugen'in ardından sözcüsü Jean-Christoph Filori de Kıbrıs sorununa çözüm bulunmadığı takdirde Türkiye'nin Kıbrıs adasında işgalci durumuna düşeceğini ve AB toprağını işgal etmiş sayılacağını açıklar.⁶

Kofi Annan ve AB yetkililerinin yoğun baskıları altında adada referandum kararı alınır. AB yetkilileri ve Kofi Annan'ın direktmelerine paralel olarak GKRY lideri ve 1955 1 Nisan tarihinden itibaren adayı kan gölüne çeviren EOKA tedhiş örgütünün önde gelen liderlerinden olan Tasos Papadopoulos da **"Kıbrıs'ı Türklerle paylaşmam."** açıklamasını yapar. 7 Nisan 2004 tarihinde Türkiye'nin Annan Planı'nı onayladığına dair mektubu BM'ye ilettiğini belirten

⁴ Bu durum sadece Garanti Anlaşması'nın ihlal edilmesiyle sınırlı değildir. Buna ilaveten hukukun üstünlüğü ilkesinin de ihlali söz konusudur. Kıbrıs anayasasının 185. maddesi de ekonomik ve siyasi birlik içerisinde bulunmayı yasaklarken, Kıbrıs anayasasının 50 ve 57. maddeleri de "Kıbrıs Cumhuriyeti herhangi bir devlet ile tamamen veya kısmen, herhangi bir siyasi veya ekonomik birliğe katılmayı taahhüt eder. Bu itibarla herhangi bir devletle birleşmeyi veya dolayısıyla bunu teşvik edecek her nevi hareketi yasak ilan eder." İfadesiyle bu durumun anayasa ihlali olarak hukukun üstünlüğü prensibine ters düştüğünü göstermektedir.

⁵ Söz gelimi AB Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne "Çözüm bulunmasa da AB'ye üye olacaksınız." mesajı verirken aynı konuda Türkiye'ye her ne kadar tercihlerinin birleşmiş bir Kıbrıs'tan yana olsa da " 1 Mayıs 2004'te Kıbrıs AB'ye girecektir. Bunu Türkiye'ye yaptığım son ziyaret sırasında da anlattım. 1 Mayıs 2004 tarihinden sonra Türkiye, AB'nin tam üyesi bir ülkeyi tanımıyor durumuna düşebilir. Bu koşullarda da Türkiye'nin tam üyelik müzakerelerine nasıl başlayabileceğini bilemiyorum." açıklamasını yapar. Verheugen'in bu açıklamasında belirttiği üzere de Kıbrıs Rum Kesimi planlandığı üzere Avrupa Birliği'ne Kabul edilir.

⁶ Milliyet, 5 Mart 2003 ve Star, 12 Mart 2003.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

Papadopoulos o günkü durumu sevinç göz yaşlarıyla anlatır.⁷ Aynı saatlerde Fransa Dışişleri Bakanı Michel Barnier ise yaptığı açıklamada Türkiye'ye "Üyeliğinizi engelleyeceğiz." der. Bunu Günter Verheugen'in "Referandumda Türk tarafından 'evet', Rum tarafından 'hayır' çıkması hâlinde Güney Kıbrıs 1 Mayıs'ta tüm adayı temsilen tek başına AB'ye girecektir." açıklaması izler. Bu durum özellikle Kıbrıs Türk kamuoyunda Kıbrıslı Türklerin referandumda verecekleri oyların pek bir önemi olmadığı, sonuç ne olursa olsun Rumların Avrupa Birliği'ne kabul edileceği gibi bir hava yaratır.

Kofi Annan'ın birbiri ardına gelen ve sonuncusu 9000 sayfadan fazla tuttuğu için neredeyse hiç kimse tarafından gerekli hassasiyet gösterilerek okunup incelenemeyen ve adeta bir oldubitti çerçevesinde adada yaşayan insanları "Evet" ve "Hayır" kelimeleri arasında sıkıştıran referandum süreci de böylece başlar.⁸ Ancak Annan Planı'nın ayrıntılarının ortaya çıkmasıyla beraber gerek Kıbrıslı Türkler ve gerekse Türkiye açısından sakıncaları da kendisini göstermeye başlar. Aradan geçen 30 yıldan sonra adada yaşayan iki toplumu bir araya getirmeye çalışan ve İngiltere'nin gözetiminde Rumlar ve Kofi Annan tarafından hazırlandığı artık herkes tarafından bilinen planın tarihî, kültürel, coğrafî, siyasî, ekonomik, sosyolojik ve belki de en önemlisi askerî güvenlik açısından gerektiği kadar irdelenmeden hazırlandığı ortaya çıkar;⁹

"Kıbrıs sorununun çözümünü amaçlayan ve Kıbrıs Rumları ile birlikte hazırlandığı anlaşılan Annan Planı'nın esnetilmesine müsaade edilmemesinin bambaşka siyasi amaçları vardır;

a. Kıbrıs Türkleri ve Türkiye'nin kabul etmeleri imkansız olan maddelerinin tarafımızdan reddedilmesi ve AB konusunda T.C.'nin dışlanması zemin hazırlamak. Bu amaçla Kıbrıs Rumlarının AB üyeliğinin otomatik takvime bağlanmasının sebebi budur.

b. T.C. ve Kıbrıs Türklerini karşı karşıya getirip çatıştırmak.

c. Bu hâliyle Annan Planı'nın kabulünün sağlanması ve Kıbrıs Türklerinin azınlık konumunda kalmalarının sağlanması.

d. T.C.'ne de 'Uluslararası haklarından bahsetme. Pıllını pırtını topla, Kıbrıs'tan çık.' denilmektedir."

⁷ 9 Nisan 2004 tarihli Türk gazeteleri

⁸ Esasında referandum yapılması düşüncesi bile kendi içerisinde çelişkilerle doludur. Herşeyden önce dünya üzerinde savaşla kazanılmış toprak ve egemenlik haklarının bu kadar kolay verilebildiği bir başka örnek daha yoktur. Türkiye açısından ekonomik,siyasi, askerî ve stratejik önemi yadsınamaz bir konumda olan Kıbrıs adasının geleceğinin sadece adada yaşayanlara ve referanduma bırakılması da örneğine rastlanmayan bir olgudur. Öte yandan referandum yapılması yönünde alınan kararlar beraber dünya kamuoyunun Kıbrıs adasında iki ayrı toplum yaşadığını fiilen kabul etmesi gibi bir gerçek ortaya çıkmaktadır ki referandum sonuçlarının istendiği gibi çıkmaması durumunda Kıbrıs Türk toplumunu tanımamak veya işlerine geldiği gibi kabul etmek gibi bir husus ise uluslararası temayüllere ve mantığa aykırı bir durumdur.

⁹ Tansel Ünsaldı,"Kıbrıs Konusunda Zamanlama ve Değerlendirme Hataları", Kıbrıs Mektubu, Ankara, Kasım-Aralık 2003, Sayı 6, s. 13-15.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

Annan Planı'yla Kıbrıs'ta başlayacak yeni oluşumlar, bu planın gerçekleşmesi hâlinde Türkiye'nin bugüne kadar izlediği askerî stratejilerin önemli ölçüde değişmesine neden olabilecek türdendir. Adadaki Türk askerî varlığının zaman içerisinde kademeli olarak azaltılması ve belli bir dönem sonrasında "Adada Türk askerî varlığına gerek kalmamıştır." gibi bir kararın çıkartılabileceği gerçeği, Enosis ve Megali İdea hayallerini devamlı canlı tutan Rumlar¹⁰ ve Yunanlılar için bu hayallerinin hayata geçirilmesi yönünde en büyük engelin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.¹¹ Referandum öncesinde Ankara ve Bursa'da katıldığı toplantılarda birer konuşma yapan KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş da bu durumu dile getirerek "**Para istedik verdiniz. Kan istedik verdiniz. Şimdi de ses istemeye geldik.**" diyerek "**29 ay sonra Türk askerini ben adadan uğurlayacakmışım ve çocuklarıma, torunlarıma gidiyorlar ama yine gelecekler diyemeyeceğim.**"¹² Ben bu acıyı yaşamak istemiyorum." der. Plana göre Türkiye'ye önerilen esasında içi boşaltılmış bir müdahale hakkıdır. Buna göre 1959 tarihli Garanti Anlaşması ve aynı tarihli İttifak anlaşması yeni plan çerçevesi içerisinde olmakla beraber Türkiye'nin 1974'te olduğu üzere hukuki durum söz konusu olunca Kıbrıslı Türklerin haklarını koruması söz konusuymuş gibi görünmesine rağmen Türk askerinin adadan çekilmesi öngörüldüğünden Türkiye'nin garantörlüğü de sadece kağıt üzerinde kalmaktadır.¹³

"Böylece Kıbrıs'ın AB'ye üye olması hâlinde garantörlük hükümlerinin işletilmesinde fiili imkansızlık doğmaktadır.Yani garantörlüğün işletilmesi gibi görünen plandaki düzenleme aslında içerik bakımından tamamen boştur... Kıbrıs'ın AB üyeliği meşruiyet kazanacağından, Türkiye bu konuda sahip olduğu hukuksal argümanı kaybedecektir. Sonuç olarak hem fiili, hem hukuki yönden Türkiye'nin

¹⁰ GKRY (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) lideri Tasos Papadopoulos ve hükümet ortağı olan Meclis Başkanı Dimitris Hristofyas, Avrupa Konseyi'nde bulunan büyükelçileri vasıtasıyla konseyde bulunan 31 ülkeyi sahtekarlıkla suçlamakla ve çifte standart uygulamakla kalmazlar, ayrıca Yunan birliklerinin Anadolu'da Mustafa Kemal Atatürk komutasındaki Türk ordusu karşısında bozguna uğradıkları 14 Eylül 1922 gününü askerî gün olarak da ilan ettirirler. Bu konuyla ilgili olarak Volkan gazetesinde bir yazı yazan Hüseyin Yusuf bu yeni oluşum sonrasında karşılaşılabilecek durumu şöyle açıklar; "Bir başka deyişle ortaklık kuracağımız devlette ortağımız olacak Rumlarla birlikte Türk Kurtuluş Savaşı'nı, Büyük Atatürk'ü ve Türk ulusunu işgalci Yunan ordusunu denize döktükleri için lanetleyeceğiz. Onların her yıl Atatürk'ü ve ulusumuzu lanetlemesine sessiz kalıp saygı göstereceğiz..." Sunday Mail, 11 Ocak 2004 ve Volkan, 2 Ocak 2004.

¹¹ Cumhuriyet, 21 Nisan 2004.

¹² KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş anılarında Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı İngiltere'ye devri sonrasında da aynı hikayeyi dedesinden dinlediğini anlatır; "7 yaşına kadar beni dedem "Şehirli Mehmed" büyütmüş. Eskinin hikayesini hep ondan işittim. 1878'de Türk bayrağının gönderden indirilişini, İngiliz bayrağının çekilişini yaşamış. 'Osmanlı yamandı... Gittiler ama yine gelecekler... Ben göremeyeceğim ama sizler göreceksiniz' derti. O gün, Rumların taşkınlığını, bu yüzden Rumlarla Türkler arasında kan akmasına ramak kaldığını o günün acısını duyarak anlatırdı.' Yine gelecekler...' Hep buna inanarak yaşayacaktık çünkü Kıbrıs'ın bir Türk adası olduğunu biliyorduk. İngiliz'in Birinci Dünya Savaşı nedeniyle Kıbrıs'ın hükümranlılığına, tek yanlı sahip çıkışı hak ve adalete ters düşen bir olaydı" Rauf R .Denктаş, Karkot Deresi, Lefkoşa, 1993, s.8

¹³ Ayşe Özkan, "Uluslararası Hukuk ve Kıbrıs Sorunu", Stratejik Analiz, Ankara, Ocak 2003, s. 60.

garantör devlet statüsü zayıflatılmış olacaktır. Garantörlükle ilgili bir başka husus da, Garanti Anlaşması'nın 1. maddesinin Kıbrıs'ın AB üyeliğini sürekli ve koşulsuz olarak engellediğidir. Başka bir deyişle, Türkiye'nin AB'ye tam üye olması bile Kıbrıs'ın önündeki yasal engeli otomatik olarak ortadan kaldırmamaktadır. Ancak Türkiye'nin şu ya da bu nedenle yapacağı siyasi bir tercih neticesinde bu husustaki itirazından vazgeçmesi hâlinde yaşayan "sürekli" niteliği ortadan kalkabilecektir."

Plana göre Türk askerî gücü adadan anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki 5. aydan 9. aya kadar %20, sonraki 6 ayda % 25 ve daha sonraki 8 ay içerisinde de %30 oranında azaltılacaktır. Planda ayrıca parça devlet, ortak devlet ifadeleri bulunmakla beraber eşit ve kurucu ortak devlet nitelikleri göz önüne alınınca çok zayıf kalmaktadır. Tek bir Kıbrıs devleti yaratmaya çalışan ve tek bir Kıbrıs vatandaşlığını kabul eden plana göre sadece Rum tapuları esas alınmakta, KKTC'deki tapular geçersiz ve yok kabul edilmektedir.¹⁴ Rum ve Türk malları için iki eşit devlet arasında takas usulüyle genel tazminat ve anlaşmaları dikkate almayıp bireysel tapular öngörülmekte, güney ve kuzeydeki mal, mülk ve tapular değerlendirilirken parasal değerlendirmeler için farklı kriterler kabul edilmektedir. Ayrıca Kıbrıs Türk toplumu da eşit egemenlik haklarına sahip değil fakat azınlık olarak nitelendirilmekte, daha sonraki süreç içerisinde Kıbrıslı Türklerin Rum nüfus içinde asimile edilerek eritilmesi ve Rumların adaya böylece tek başlarına sahip olmalarına zemin yaratılmaktadır. İki kesimlilik ve iki toplumun yan yana yaşaması yerine 85.000 Rum'un tekrar kuzeye geçirilerek yeni bir kavga ortamına zemin hazırlanmaktadır.¹⁵ Ancak

¹⁴ Bu konuyla ilgili en ilgi çekici örnek Kıbrıslı Rum öğretmen Titina Loizidu'nun talebidir. Söz konusu Rum kadın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda Girne'de bulunan evinin 1974 yılında elinden alındığını ve oturma hakkının engellendiğini ileri sürerek tazminat isteğinde bulunur. Mahkeme, KKTC'deki iç hukuk yollarını dikkate almadan bu başvuruyu değerlendirir ve sonuçta Türkiye 1.12 milyon Euro civarında bir tazminat ödemek zorunda kalır. Loizidu davasıyla ilgili ilginç bir nokta da Türkiye'de bazı kesimlerin KKTC'deki referandumda "Hayır" çıkması durumunda bunun sırada bekleyen 4500 civarındaki dosya ile ilgili ödenemeyecek tazminatlara yol açacağını ve tazminatların ödenmemesi durumunda Avrupa Konseyi tarafından dışlanacağını belirtmeleridir. Bu görüşü savunanlar Titina Loizidu'ya ödenecek tazminat sonrasında referandumdan "Evet" sonucunun çıkmasıyla beraber diğer tazminat taleplerinin Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından geri çekileceği gibi temelsiz ve dayanaksız bir iddianın da peşine düşerler. Ancak çizilen bu pembe ve son derece iyimser tabloya aykırı olarak maalesef Loizidu davası sonrasında diğer dava sahipleri de Titina Loizidu gibi hem Türkiye'den yüklü bir tazminat almak ve hem de kendilerine ait ve işgal altında olduğunu iddia ettikleri taşınmaz mallarını geri almak üzere mahkemeye müracaat etmişlerdir. Sabah, 24 Nisan 2004.

¹⁵ Son Annan Planı Türk kesimine göç edecek Rumların Türk nüfusuna oranının %18'den fazla olmayacağını belirtmesine rağmen Karpaz bölgesindeki Dipkarpaz, Yeni Erenköy, Sipahi ve Adaçay köylerine eski Rum sakinleri hiç bir kısıtlamaya tabi olmadan dönebileceklerdir. 1974 sonrasında adanın güneyine göç etmiş ve bugün yaşı 65'i geçmiş olan Rumlar, 5 yıllık sınırlamaya bağlı kalmaksızın kuzeydeki eski topraklarına sahip olabileceklerdir. Ayrıca Rumlar, 1974'te bıraktıkları mülklerin en çok üçte birini geri alabilmektedirler. Kalan üçte ikilik bölüm üzerindeki mülkiyet ihtilafı ise takasa ya da tazminat yolu ile çözüme kavuşturulacaktır. Yaklaşık 10 milyar dolarlık bir bütçe çerçevesinde yapılacak bu işler için AB, ABD ve uluslararası finans kuruluşlarının devreye gireceği belirtilmesine rağmen bu bütçenin neyin karşılığı olarak karşılanacağı belirsizdir. Diğer taraftan planda, Türk kesiminde kalacak toprak oranı adanın tamamının %28.6'sı olarak görünmekle beraber %2.64'lük bölümü sınır bölgesi olup da Rumlara verilecek olması, %2.92'lik Rumlara verilen bölge

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

planın özellikle Kıbrıslı Türklerin taleplerini ve haklarını göz ardı etmesinin ötesinde referandum öncesi geçen dönem Kıbrıs'ta tam bir kaos ve iletişim kirliliği yaşanmasına da sebep olacaktır.¹⁶ 15 Nisan 2004 tarihinde TBMM'de bir konuşma yapan Rauf R. Denктаş ise "Bizim yerimizde olsaydınız yabancıların hazırladığı anayasaları kabul eder ve buna barış der miydiniz?" diye sorar.¹⁷

"Millî dava etrafında tek ses, tek nefes olan Türk cephesi, Annan Planı ile ilgili propagandalar nedeniyle ikiye bölünmüş bulunmaktadır. Ancak planın meydana getirdiği, Madam Fogg ekibinin körüklediği bölünmeyi önleyemedik... Annan Planı kalıcı ve adil bir çözüm getirmiyor. Üzerinde tarafların mutabık kalmadıkları bir rejimin zorla kabulünü öngörüyor. Tarafların eşit statüsü ve iki kesimlilik sulandırılıyor. Rum tarafı Rum kalıyor, Türk tarafının içerisinde %33 oranında Rum'la karışık egemenlik hak ve yetkilerinden yoksun kurucu devlet oluşturuluyor. Planla dolaylı Enosis tahakkuk etmiş oluyor.AB, anlaşmaya birincil hukuk statüsü vermiyor, aldatıcı formüller öneriyor. İngiliz bir hukukçuya göre anlaşma Kıbrıs Türkleri için intihardan başka bir şey değildir.Anlaşma Rumlara Kıbrıs'ın tümüne sahip olma olanağı vermektedir. Kıbrıs Türkünü anavatanından ayırmaktadır. İki kesimliliği bozmakta, mal-mülk sorunlarını halletmemekte, garantileri ortadan kaldırmakta, halkın yarısını göçmen yapıp parayı onlardan almakta, iki halkın eşit egemenliğini kabul edecek cesareti kabul etmemekte ve kalıcı derogasyonları içermemektedir..."

Bu dönemin en ilginç açıklaması ise KKTC'ye destek manasında

olması, %1'lik KKTC'deki kiliselerin oranı, ayrıca %11'lik oramn, dağ ve meraların oranı ile Türklerin elinde görünen ancak Türklere ait olmayan %17.56'lık toprakların oranı ile kuzeyde kalan toprak, sadece tüm adanın %11.04'ü olmaktadır. Bu oranın %5'lik kesimi de bizzat Türklerin tapulu mallardır. Bu planda 1350 Türk işyerinin kapanacağı, nüfusun %15'inin işsiz kalacağı, tarım ve hububat üretiminin %70'i, sebze üretiminin %50'si, narenciye üretiminin %67'si ve patates üretiminin de %75'inin de kaybedileceği görülmektedir.

¹⁶ Referandum öncesi dönemde yaşanan son derece hızlı süreçte özellikle KKTC'de yaşayan insanlar kendilerini nasıl bir geleceğin beklediğini tam olarak sorgulamadan içinde buldukları ortamın da etkisiyle bir anda "Evetçiler" ve "Hayırcılar" şeklinde iki yarı uçta bulurlar. Örneğin Güzelyurt yakınlarındaki Bostancı köyü muhtarı Mehmet Eztaş yaşanan durumla ilgili olarak "Sınırdaki asker 24 Nisan'dan başlayarak 90 gün içinde 1 kilometre geri çekilecek. Yukarı Bostancı sınırdaki asker için savunmasız kalacak. Bostancı 30 ayda, Güzelyurt da 36 ayda boşaltılacak ve geçimlerini narenciyeden sağlayan insanlar bu işin yapılamayacağı topraklara yerleşecekler.Buradaki ailelerin çoğu geçmişte iki kez göçmen oldu. Şimdi bu olayı onlara 3. kez yaşatacaklar.İnsanları evetçiler ve hayırcılar diye ikiye böldüler. Biz de çözüm istiyoruz. Ama insanların mülkünü ellerinden alarak çözüm olmaz. Daha çok kavga gürültü kopar. Bu iş dış güçlerin çıkarları doğrultusunda yapıldı." diyerek kaygılarını ifade ederken 24 Nisan 2004 tarihli referandumda neredeyse en çok evet oyu bu bölgede çıkar. Aynı şekilde 1974 sonrasında Gaziantep'ten göçmen olarak gelen Şahin Aycan ve Güney Kıbrıs'ta kalan Baf kazasından göçmek zorunda kalan eşi Akile Aycan da Annan Planı'nın kabulü sonrasında Güzelyurt bölgesindeki narenciye bahçelerini bırakıp gitmek zorunda kalacak olanlardan sadece ikisi olarak duygularını "Güzelyurt Rumlara iade edilince diğer insanlar gibi biz de hem evsiz, hem de işsiz kalacağız. İleride bizlere apartman dairesi vereceklerini söylüyorlar. Bunca yıl toprakla uğraşmış insanlar olarak apartman dairesinde ne yapacağız? Tarlamaızı ve işimizi kaybedince nerede, nasıl üretim yapacağız? Ekmek paramızı kim verecek? Bunların hiçbiri belli değil. İşte bu yüzden Gaziantep'e yerleşmeyi düşünüyoruz." şeklinde ifade ederler. Cumhuriyet, 19 ve 22 Nisan 2004.

¹⁷ 16 Nisan 2004 tarihli Türkçe gazeteler.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

Azerbaycan'dan gelir.¹⁸ Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kıbrıs'ta yapılacak referanslarda KKTC tarafından "Evet", Rum tarafında ise "Hayır" sonucu çıkması durumunda ülkesinin KKTC'yi tanıma sürecinde ön sırada yer alacağını belirtir;¹⁹

"Türkiye'nin tavrı nasıl olursa biz de onu takdirle karşılırız. Oradaki Türkler bizim kardeşimiz. Geçmişin kanlı olaylarının tekrarlanmamasını istiyoruz. Oradaki Türkler öz topraklarında rahat yaşasınlar. Halk ne derse ona uyulmalı. Halkın seçimine hürmetle yaklaşırız. Böyle bir gelişme olursa bunun uluslararası gelişmelerini de değerlendiririz. KKTC'nin lehine ne olursa Azerbaycan ön sırada olacaktır..."

Öte yandan konuyla ilgili bir açıklama yapan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök de kısıtlamaların kabul edilemez olduğunu belirtir;²⁰

"...Karasuları değil mesele, karasularından savaş gemilerinin transit geçişi ya da zararsız geçişi konusudur. Uluslararası denizcilik teamüllerine göre savaş gemileri karasularından bir ticaret gemisi gibi herhangi bir askerî maksat gütmeyen geçebilirler. Ege'de de böyle uygulanıyor. Ama teamüllere aykırı olarak bu kanuna böyle bir madde ilave edilmiş. Bu bizim için değil, bütün ülkeler için kabul edilebilir olmaktan uzaktır. Çünkü bu gemilerin az veya çok hareket serbestisini bir nebze engellemektedir. Mesele bundan ibarettir."

Esasında Kıbrıs'ı bir sorunlar yumağı hâline getirenler, bugün bu sorunu çözmeye çalışanlardan başkası değildir. Sorun her ne kadar Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler arasında gibi görünse de soruna müdahil olanlar açısından da bir köşe kapmaca ya da başkasına köşe kaptırmama yarışı hâlini almış durumda.²¹ AB ile ABD her ne kadar birlikte hareket ediyorlarmış gibi görünseler de esasında görünen o ki birbirlerinin hamlelerini bekleyen ve karşılıklı hamlelerini nasıl durduracağını hesaplayan oyuncular gibi davranıyorlar. GKRY'nin tek taraflı ve Londra-Zürih anlaşmalarına aykırı olarak yaptığı başvuruyu derhal kabul eden ve sonuç olarak da Rumları AB ailesine kabul eden AB'nin yanında ABD'nin de etkisiyle BM de işin içine girer ve sonuçta hiçbir sonuç çıkmayacağı daha başından belli olan Lefkoşa ve Bürgenstock görüşmelerine de böylece başlanır. 1974 sonrasında adada ekonomik hayatın işlerlik kazanamaması, adada yatırım yapacak iş çevrelerinin geleceğe yönelik kaygılar taşıması sonucunda adada zaten yok denecek kadar az olan sanayi ve ekonomik yatırımlara yenileri eklenmediği gibi eskileri de

¹⁸ Verilen bu sözlere rağmen özellikle Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından sıkıştırılan Ermenistan'ın da tehdit ve tepkileri sonucunda örneğin 29 Nisan 2004 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde KKTC ile ilgili olarak yapılan görüşmelerde Azerbaycan temsilcileri KKTC lehine oy kullanmamışlardır.

¹⁹ 16 Nisan 2004 tarihli Türkçe gazeteler.

²⁰ Cumhuriyet, 24 Nisan 2004.

²¹ Gözde Kılıç Yaşın, "Kıbrıs'ta Hedef, Türkleri Küçük Adımlarla Teslim Almak", Cumhuriyet Strateji, 16 Ağustos 2004, İstanbul, Sayı 7, s. 34.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

kapanır. Çözumsuzlüğün ekonomik boyutuyla ilgili olarak devamlı göç veren bir ada hâline gelen adada altyapı sıkıntısı yaşanması, elektrik ve su bağlamında ciddi projelerin hayata geçirilememesi veya geç kalınması da özellikle Kıbrıslı Türkleri ekonomik bir çıkmaza sürükler. Özellikle Güzelyurt bölgesindeki birkaç narenciye işleme tesisinin de kapanmasıyla ekonomik hayat durma noktasına gelir. Üretemeyen bir toplum olarak sıkışıp kalan ve 90'lı yıllarda ortaya çıkan kıyı bankacılığı kriziyle finansal yatırımlarını da kaybeden pek çok Kıbrıslı Türk referandumu bir çıkış noktası olarak görür. Esasında yıllardır uygulanan ağır ekonomik baskılar ve ambargolar altında çaresiz ve hareketsiz hâle getirilmiş Kıbrıslı Türkler bu sorunun çözülmesini herkesten daha fazla istemektedir. Öte yandan gerek KTFD ve gerekse KKTC devresinde siyasi hayatta neredeyse aynı siyasi düşüncenin iktidarda olması da insanlar da rahatsızlık yaratır. Küçük bir toplum olmanın bir özelliği olarak kolay yoldan para kazanmanın yollarını arayanların çoğalması da tepkilere neden olur. Ancak her zaman mağdur ve çaresiz durumda kalan, üstüne üstlük adada bir de haksız ithamlarla karşılaşan ve adayı işgal edenler olarak gösterilen Kıbrıslı Türkler yakın zamana kadar Doğu Almanya-Batı Almanya ikilemi içerisinde yaşamaya çalışırken Doğu ve Batı Berlin arasındaki duvarların yıkılmasıyla beraber dünya üzerinde ikiye ayrılmış bir şehre sahip (Lefkoşa) ülke konumuna düşerler. GKRY'nin referandumda "Hayır" demesinin temelinde ise yine bütün adaya sahip olma ve eşit iki halk ve egemen iki toplum yerine Kıbrıslı Türkleri azınlık olarak gören zihniyetin her şeye sahip olma rüyaları söz konusudur.²² Rum liderler de bu durumu saklama ihtiyacı duymazlar:²³

"Benim Annan Planı'na en önemli muhalefetim dış güçlerin garantörlüğünü korumasıydı. Ne yani? AB'nin garantörlüğü yetmiyor muydu da plan hâlâ bu dış güçlerin garantörlüğünü koruyordu? Kıbrıs hâlâ bir dominyon mu? Birilerinin koruması altında olması gereken bir ülke mi?"²⁴ Bizi rahat bıraksalar 15 yıl içinde ortak sendikalarımız, ortak Kıbrıs siyasi partilerimiz olur. Hatta ideolojisi benimkine uyarısa günün birinde bir Türk cumhurbaşkanı adayına da oy verebilirim. Bu benim planım ama Annan bu hayalimi öldürdü..."

Bir anlaşma yapılması için ortaya çıkan ancak Türkiye'ye güven duygusu beslemeyen Kıbrıslı Rumlar Türkiye korkusu nedeniyle kararlarının olumsuz olduğunu belirtmekten çekinmezler. Hemen bütün Kıbrıslı Rumların

²² Örneğin Yorgo Papandreu iktidardan düşmeden hemen önce gerçekleştirdiği Güney Kıbrıs ziyaretinde Kıbrıs'ta geline nokta "Kıbrıs meselesinde istediğimiz noktaya ulaştık. Şimdi sırada Ege sorunu var." diyerek açıklar.

²³ Makarios'un özel doktorluğunu yapan Dr. Vassos Lissarides'in açıklamaları. Cumhuriyet,17 Nisan 2004.

²⁴ Ancak Türkiye'nin garantörlüğüne karşı olduğunu belirten Vassos Lissarides, 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Rumların Akritas Planı çerçevesinde Türkleri topyekün imhaya yönelik hareketleriyle ve Yunanistan'ın Megali İdea'sı çerçevesinde adayı kan gölüne çevirme pahasına yaktıklarını unutmuş gibi davranıyor.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

dile getirdiği husus adada garantör devlet olarak Türkiye'nin bulunmamasıdır.²⁵ Bir tarafta Kıbrıs'ın bütünü bir oldu bittiye getirmeye çalışan ve Kıbrıslı Türkleri 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan Londra ve Zürih anlaşmalarıyla garanti altına alınmış iki egemen güçten birisi konumundan Rumların insafına bırakılmış azınlık hâline getiren anlaşmayı dikte ettiren AB yetkilileri, öte yandan Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde Kıbrıs'ta üslenme düşüncesinde olan ABD, ayrıca hem ABD'yi ve hem de AB'yi memnun edecek bir yol bulmaya çalışan İngiltere ve ortaya çıkan bu tabloyu sanki kendi plan ve politikası gibi ortaya atan Kofi Annan ve temsilcilerinin teşvik ve gayretleriyle yapılmak istenen Türkiye'nin garantörlük haklarının en aza indirgenerek oluşturulacak uluslararası güç vasıtasıyla adada bir vesayet yönetimi gerçekleştirmek, BM anlaşmasının 7. bölümüne Kıbrıs meselesini dâhil etmek suretiyle de Türkiye üzerinde askerî ve ekonomik yaptırımlar uygulayabilmektir. Bu arada ABD olumsuz bir sonuç çıkması hâlinde yeşil hattı AB ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iç sınırı olarak kabul edecek yeni bir plan üzerinde de çalışmalara başladığını açıklar. Bu konuda sorumluluk ve geçişlerle ilgili uygulamalar ise Kıbrıs Cumhuriyeti olarak AB'ye kabul edilen Rum yönetimine bırakılacaktır. Öte yandan "Ben bir devlet devraldım. Bir toplum devredemem." diyen Tassos Papadopoulos liderliğindeki Rumların referandumda "Hayır"²⁶ yönünde oy kullanacaklarının ortaya atılması sonrasında da yeni senaryolar

²⁵ Türkiye'yi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde 1.12 milyon Euro tazminat ödemeye mahkum ettiren Titina Loizidu da "Rumlar arasında ciddi korku var. Bir çözüm durumunda yaşanacak geçiş süreci ve Türkiye'nin garantörlüğü korku yaratıyor. Bana göre, hele de AB üyeliği başladıktan sonra artık Kıbrıs'ta hiçbir garantör güç, hiçbir anavatan olmamalıdır. Madem ki AB'ye giriyoruz. Kıbrıs'ta garantör gücün AB olması gerekmiyor mu?" derken gayet masumane sözler sarf etmiş gibi görünmektedir. Ancak 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde de, daha önceki dönemlerde de söz gelimi adada sükuneti sağlamak üzere düzenlenen yasadışı silahların güvenlik güçlerine teslim edilmesiyle ilgili kanunlara kağıt üzerinde uyulmasına rağmen bizzat Rum yetkililer tarafından depolara ya eski, işe yaramaz silahlar verilmiş, ya da depolardaki silahlara daha sonra el altından, gizlice ve kanunlara karşı gelerek EOKA mensuplarına Türklere karşı kullanılmak üzere dağıtılmıştır. Silahların teslim edilmesiyle ilgili olarak yapılan duyurulardan bir tanesi bizzat Dr. Küçük imzalıdır; "Geçen hafta sonu gerek benim ve gerekse Başpiskopos Makarios'un tasvibiyle hükümet tarafından çıkarılan tebliğde her iki cemaat liderlerinin kendi cemaatları mensuplarına müracaat ederek ellerinde veya tasarruflarında silah ve patlayıcı madde bulunan kimselerin bunları liderlerine 5 Kasım 1959 tarihinden evvel teslim etmelerini isteyecekleri bildirilmişti. Kıbrıs'ta kurmağa çalıştığımız yeni Cumhuriyet Hükümeti içinde ahenkle çalışmamız ve cemaatların hiç bir ferdinin tehdit ve korku altında kalmaması ve yekdiğerine karşı tam bir itimad beslemesi amacıyla, bugüne kadar gayri kanuni vasıtalarla temin edilen silah ve patlayıcı maddeleri ellerinde veya tasarruflarında bulunduran varsa bunları ferd veya teşkilatın doğrudan bizzat bana 5 Kasım gününden evvel teslim etmelerini asayiş bakımından rica ederim. Silahları teslim edenlerin isimleri katiyen ifşa edilmeyecektir. Hükümet tebliğinde de belirtildiği gibi 5 Kasım 1959 tarihine kadar silah ve patlayıcı maddelerin teslimi ile meşgul olan kimselere hiçbir ceza terettüp etmeyecektir. Bu tarihten sonra ellerinde veya tasarruflarında silah bulunduranlar ağır cezalara çarptırılacaklardır. Buna benzer bir müracaat Rum halkına Başpiskopos Makarios tarafından yapılacaktır. Türk halkının bu müracaatıma lazım gelen ehemmiyeti vereceğini ümit ederim." Halkın Sesi, 28 Ekim 1959, Nacak, 6 Mayıs 1960.

²⁶ Kıbrıslı Rumların referandumda olumsuz oy kullanma gerekçeleri esasında daha önceden olduğu üzere Kıbrıs'ın hepsini ve hemen istemeleridir. Annan Planı sonrasında adanın tamamında yerleşme, mülk edinme ve azınlık olarak gördükleri Kıbrıslı Türkleri yönetme imkanına hemen değil belli bir sürenin sonunda ulaşacak olan Rumlar uzun süreli bekleme heveslisi değildir.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

kurulmaya başlanır.²⁷ Hemen akabinde BM Güvenlik Konseyi'nde Annan Planı'nın kabulü durumunda planın birleşmiş bir Kıbrıs'ta uygulanmasını sağlayacak güvenlik düzenlemelerini içeren karar tasarısı 14 "evet" oyuyla karşılamak Rusya'nın "hayır" oyuyla veto edilir.²⁸ Bunun üzerine Güney Kıbrıs'taki en büyük parti konumunda olan AKEL'in Genel Sekreteri Dimitris Hristofyas bu şartlarda Annan Planı'na karşı olduklarını, çünkü planın gerekli güvenlik garantilerini içermediğini belirtir.²⁹ Hemen akabinde bir açıklama yapan BM Genel Sekreteri Kofi Annan ise taraflardan birinin plana "Hayır" demesi durumunda kendi rolünün de sona ereceğini belirtir ve "Umarım, Kıbrıs'ta halklar Cumartesi günü her iki tarafta düzenlenecek referandumlarda tarihi bir karar vereceklerinin farkındadırlar. Bunun kaçırılmaması gereken bir fırsat olduğunu düşünüyorum."³⁰ der. Bu arada BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Kıbrıs Özel Temsilcisi Alvaro De Soto da yaptığı açıklamada referandumlarda bir sonuç alınamaması hâlinde ellerinde araç kalmayacağını belirtir. De Soto'ya göre ellerinde herhangi bir alternatif plan yoktur ve planda iyi şeylerin de bulunduğu kabul edilmelidir.

Referandum öncesi dönem GKRY'de pek bir sorunla karşılaşılmeden atlatılırken KKTC'de miting meydanları adeta devlet ve ulusal değerlerin yerden

²⁷ Referandum öncesi dönem öyle bir hal alır ki KKTC, kendi içerisinde "Statükocular" ve "Ver kurtulcular" olarak ikiye ayrılır. Türkiye'de de bazı köşe yazarları referandum sonucunda ortaya çıkan yeni durumla beraber KKTC halkının Türkiye'deki 72 milyon insana medeniyet mücadelesinde yol açacaklarını veya köstek olacaklarını belirterek Kıbrıs'ı Türkiye için bir ayak bağı olarak ifade ederler. Bu noktada hatırlanması gereken noktalardan birisi ise Fransa'da ulusal kahraman olan De Gaulle'ün Fransa'nın bir parçası olmayan, deniz aşırı sömürgesi konumundaki, üstelik Arap ve Müslümanlardan oluşan Cezayir'i daha fazla elde tutamayacağını görüp elden çıkarmaya kalktığı anda Fransa'da halkın ve silahlı kuvvetlerin ayaklanması ve De Gaulle'e karşı tam 5 kez suikast girişiminde bulunulmasıdır. Siyasi, kültürel, coğrafi, ulusal, dini kimlikler açısından Anadolu'nun bir parçası değil Anadolu'nun ta kendisi olan Kıbrıs adasını ve orada yaşayan Türkleri Türkiye'nin başına bela olmuş bir unsur olarak görmek ve onlardan kurtulmaya çalışmak ne derece doğrudur üzerinde tartışılması gerekir. Ancak bundan çok daha kötü ve vahim olanı ise miting meydanlarında ulusal değerlerin bile ayaklar altına alınabilmesidir. Bazı siyasi parti liderlerinin özellikle Lefkoşa'da yapılan "Evet" yanlısı mitinglerde Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ve Garantörlük Anlaşması neticesinde tamamen haklı, insani ve hukuksal temellere dayanan adada mevcudiyetini koruma durumunu işgalcilerle nitelemesi ve Türk askerini adadan çıkmaya çağırması akıl ve ızanla bağdaşan bir durum olmasa gerek. Bu arada hızını alamayan bazı yöneticilerin de Kıbrıslı Türklere ön ayak olarak "Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türk yoktur, Kıbrıslılar vardır." gibi temelsiz ve referandumla ilgisiz bazı iddiaların peşine düşmesi de referandum sürecinin genel havasını tamamen bozar.

²⁸ 'İleride, sağımdaki solumdaki bahçelerimdeki sorunlar için benim de önüme böyle bir yöntem koyarlar mı?' endişesindeki Rusya'nın bu vetosu sonrasında Rusya, BM Güvenlik Konseyi'nde Amerika ve İngiltere'nin ortak hazırladığına inanılan senaryoya böylece dur der.

²⁹ Aynı doğrultuda olmak üzere GKRY lideri Tassos Papadopoulos, Annan'a gönderdiği bir mektupla son plan üzerinde Kıbrıslı Rumlar lehine 60 düzeltme talebinde bulunur.

³⁰ Kofi Annan'ın BM Genel Merkezi'nde yaptığı 21 Nisan 2004 tarihli basın açıklaması.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

yere vurulduğu arenaya döner.³¹ Bu mitinglerdeki ilk hedef ise neredeyse 1940'lı³² yıllardan itibaren Kıbrıs Türk toplumu için mücadele etmekte olan Rauf R. Denктаş'tır.³³ Bazı basın organlarında ise 60'lı yıllarda Kıbrıslı Türklerin EOKA tedhiş örgütüne karşı vermiş olduğu haklı mücadele karalanmaya çalışılarak Kıbrıslı Türklerin sadece kendilerini müdafaaya yönelik olarak giriştikleri mücadele eleştirilmekte ve yapılacak referandumun bu döneme karşı bir cevap olacağı da belirtilmektedir. Gazetelere verilen tam sayfa ilanlarla da referandumun seyri değiştirilmeye çalışılır. Bu ilanlarda "Kıbrıslı Türkler, ya "Hayır" diyerek uluslararası toplumda tanınmayan bir devletin vatandaşları olarak, dış dünya ile ekonomik ve siyasi bağlantıları kopuk, gelecek kaygısı taşıyan bir yaşam sürdürme riskini, ya da "Evet" diyerek Kıbrıs Türk Devleti'nin vatandaşları olarak, kendi toprakları üzerinde egemenliğini ve kimliğini koruyan, AB vatandaşlığı ve dünya ile bütünleşme imkanı sağlayan bir yaşamı tercih edeceklerdir..."³⁴ denilerek son derece pembe bir tablo çizilmektedir. Böylece Avrupa Birliği'ne girmeyi kurtuluşun tek ve vazgeçilmez yolu olarak görenler, bu

³¹ Özellikle bazı sendikaların ve sivil toplum örgütlerinin öncülüğünde okullardan hastanelere, hemen bütün resmi kurum ve kuruluşlarda çalışmalar durur. Okul çağındaki küçük çocuklar öğretmenler tarafından miting meydanlarına götürülürler. Bu öğretmenlere ve mitinglere götürdükleri çocuklara bazı kesimler tarafından belli bir ücret verildiği iddiası da ortalıkta dolaşmaya başlar. Halen Kıbrıs'ta barış görüntüsü altında Rum ve Türk taraflarında grup ve kişilere uygun altyapı ve yöntemler oluşturarak faaliyetlerini daha da etkinleştirmek maksadıyla teknolojik destek sağlamayı amaçlayan "Technology for Peace" isimli organizasyon Kıbrıs Rum tarafında AKEL, DİKO, DİSİ, Kıbrıs Yeşiller Partisi, EDİ, KİSOS isimli partileri desteklerken Kıbrıs Türk tarafında da Türkiye'yi "işgalci" olarak niteleyen bazı partiler ve bazı meslek odalarına para pompalamaktadır. Bu organizasyonun mali kaynağı olarak görünen bir tanesi ise Yunan ve Rum lobisinin desteğini alarak yılda 30 milyon dolarlık harcama yapan HASNA isimli bir kuruluştur. Volkan gazetesi, 9 Nisan 2003, Lefkoşa

³² 15 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs adasının Yunanistan'a ilhakını kolaylaştırmak amacıyla Başpiskopos Makarios tarafından yapılması kararlaştırılan Kıbrıs'ta plebisit kararına karşı Kıbrıslı Türkler tepkilerini göstermek üzere 28 Kasım 1949 tarihinde ilk mitingi gerçekleştirirler. Bunu 11 Aralık 1949 tarihli ikinci Ayasofya mitingi izler; "Bu miting aynı zamanda benim halka ilk hitap ettiğim miting oluyor. Doktor'un büyük desteğiyle halka kendimi kabul ettirmem bu mitingle başlıyor. Bu miting, Ali Dana'nın ise zengin bir avukat oluşunun başlangıcı idi. Çünkü Ali Dana da mitinge katılmak için Baf'tan gelmişti. Tabii çocuk yorgun ve aç. Konuşmaya çıktı ve "Sayın arkadaşlar" der demez gay etmeye başladı. O sebeple Ali Dana halka hitap kürsüsünden uzak kaldı, işine baktı, zengin oldu. Bizi ise, halk çok alkışladı ve işte o gün bugündür paçamızı kurtaramadık. İşte Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu'nun oluşturulması da o günlerde gerçekleşiyor. Halk parçalanmıştır. Doktor'un her olur dediğine karşısındakiler olmaz diyor. Manzara feciydi. Kültür derneklerinin idarecisi geldi. Federasyon kuruldu. Rumlar Enosis yolunda ölen Başpiskopos'un başkanlığında büyük bir hareket başlatmışlardı ve bu amaçla Rumlar büyük bir miting yapmışlardı. Biz de bu ilk mitingi onlara cevap olarak düzenlenmiştik. Hatta bu mitingi o günlerde yapalım mı yapmayalım mı diye Doktor Küçük ile büyük sıkıntı çekmiştik. Çünkü Doktor'un etrafındaki kodamanlar "Sakin yapmayın, rezil olacaksınız." diyorlardı. Kalabalık gelmeyecek, sönük olacak ve çok zayıf kalacak iddiasındaydılar. Doktor ile ben "Eğer bu cemaat bu işi şimdi yapmazsa hiçbir zaman heyecanlanamaz." diyorduk." Rauf R. Denктаş'tan aktaran Erten Kasımoğlu, Eski Günler Eski Defterler, Lefkoşa, 1986, s. 40-41

³³ Annan Planı'na "Evet" diyenler tarafından düzenlenen mitinglerde "Yes be annem", Tabiyatınan Evet" şeklinde magazinsel sloganlar da atılırken adada Kıbrıslı Türklerin eşit egemenlik haklarına sahip değil azınlık olarak yaşamasını isteyen ve bunun için Kofi Annan'dan yeni güvenceler isteyen Rumların buna cevabı "No be babam." şeklinde olur.

³⁴ 14 Nisan 2004 tarihli Türkçe gazeteler

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

sonuca yönelik olarak özellikle son birkaç yıldan beri adanın Türk tarafında hummalı bir beyin yıkama ve propaganda faaliyetinin içine girenler, Avrupa patentli yüzlerce konferans, seminer, sempozyum, yardım amaçlı faaliyetler gibi hedefe yönelik girişimlerin içinde bulunarak beyin yıkama konusunda uzmanlaşanlar, AB ve özellikle Yunanistan'ın çıkarları doğrultusunda parasal destek ve himaye görenler, Rauf Denktaş ve onun siyasi kişiliğine karşı olanlar, son dönemde ortaya çıkan halktan kopuk politikacılardan bıkanlar ve bunlara bir ders vermeyi düşünenler, özellikle basın-yayın organları vasıtasıyla yoğun bir reklam, propaganda ve beyin yıkama faaliyetine girerek özellikle Türkiye'den gitmiş göçmenlere yönelik olarak evsizlere ev, işsizlere iş, Avrupa'da refah içinde tatlı hayat yaşanacağı sözü verenler ve hatta referandumda "Hayır" demenin şeytanla iş birliği yapmak olduğu safsatasına kapılanların da çok büyük etkisiyle Türk tarafında %64.8'lik bir oranda "Evet" oyu çıkar. Kıbrıslı Türklerin bu şekilde ikiye bölünmeleriyle beraber ciddi bir gerginlik ortamı doğar ve KKTC halkı ortak ulusal hedeflerde ve çıkarlarda ortak hareket etme, ortak akıl kullanma, ortak karar alma yeteneklerinden mahrum kalarak cephelere bölünür, toplumsal olarak çözümlere uğrar ve halkın ulusal değerlerdeki birlik ve beraberliği de ağır darbe alır. Öte yandan planın kabul edilmesini istemeyen Kıbrıslı Türklerin yaptıkları mitinglerde ise "Kıbrıs Türk'tür, Türk kalacaktır.", "Vatan pasaportlara değişilmez.", "Ana evimizi Rumlar mı alacak?" şeklinde pankartlar dikkat çeker. Öte yandan referandumda Rumların "Hayır"³⁵, Türklerin ise "Evet" yönünde oy kullanmaları durumunda Rumların bunun bedelini ödemeleri gerektiği³⁶, KKTC'nin bütün dünya tarafından tanınması için gerekli girişimlere derhal başlanacağı bildirilir. Ayrıca ticari ambargoların kaldırılmasından izolasyonun ve uluslararası platformda tanınmaya kadar bir dizi yeni ve iyileştirici tedbirlerin de alınabileceği bildirilir. Örneğin Hollanda'nın Avrupa İşleri Bakanı Atzo Nicolai, Güney Kıbrıs'ta referandum sonuçlarının "Hayır" olarak çıkması durumunda Kuzey Kıbrıs'ın açıkta bırakılmayacağını belirtir.³⁷

³⁵ Kıbrıs Rum kesiminde referandumda 'Hayır' çıkacağı yönünde beklentilerin ortaya atılması sonrasında ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher bir açıklama yapar ve "Güney Kıbrıs yaygın kurulu, halkın gelişmeleri öğrenmesini kısıtlıyor. Yabancıların BM planı hakkındaki açıklamaları ve Cumartesi günü referandumla ilgili basın haberleri kısıtlanıyor. Birçok bilgi ve gerçekler halka ulaşamıyor olabilir. Bu da Kıbrıs'ta özgür basının işleyişine, Kıbrıslı seçmenlerin tam ve doğru bilgiye ulaşabilmesine kuşku düşürüyor. Halkın bütün görüşleri bilmesi, planı bilmesi gerek." diyerek Rum kesiminde sansür uygulaması yapıldığını açıklar. Cumhuriyet, 24 Nisan 2004.

³⁶ Rumların bu süreçte en büyük kabuslarının bazı AB üyesi ülkelerin sözde devleti tanınması ihtimali, Türk-Yunan ilişkilerinde gergin dönemin yeniden başlaması, Yunanistan ve Kıbrıs'ın ABD ve BM ile olan ilişkilerinde gerginlik yaşanması, AB içerisinde Yunanistan ve Kıbrıs'ın yalnızlığa itilmesi olacağı ileri sürülmekle beraber bunların hiç birisi gerçekleşmez.

³⁷ 24 Nisan 2004 günü adanın her iki tarafında yapılan referandumlara KKTC'de 563 sandıkta 143.638 seçmen, Rum kesiminde ise 1075 sandıkta 480.165 seçmenin oy kullanacağı açıklanır. KKTC'de oy kullanma konusunda bir zorunluluk bulunmazken, Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nde oy kullanmayan Rumlara 50 Kıbrıs Lirası (Yaklaşık 150 milyon lira) para cezası kesilir.

3- Referandum Sonrası Durum ve Kıbrıs

1 Mayıs 2004 itibarıyla AB üyesi olan, Yunanistan ile beraber Türkiye'yi veto yetkisine sahip, AB üyesi olunca Türkiye'nin hukuken tanımak zorunda bırakılacağı, Türkiye'nin böylece bir AB ülkesini fiilen işgal etmiş sayılacağı, Türkiye'nin sivil uçaklara uyguladığı hava yolu vermeme durumunu fiilen ortadan kaldıran³⁸ ve Türkiye'nin AB üyeliği konusu kendi önüne de gelecek olan Kıbrıs Rum Kesimi böylece referandumda ret cevabı verir.³⁹ Kıbrıs Türk toplumunun "kendi devletine ve ülkesine sahip çıkmak" ile "standartı daha yüksek bir toplumda azınlık olarak yaşamak ve yok olmak" arasında tercih yapmaya zorlandığı ve görünürde Kıbrıslı Türklerin dışlanmışlıktan kurtulmak, ambargolardan sıyrılmak, küreselleşmeden faydalanmak, dünya üretiminden payına düşeni almak ve AB üyesi olmak şeklinde ifade edilen ancak aslında Kıbrıslı Türkleri adadaki iki egemen halktan birisi konumundan azınlık durumuna düşürecek ve Rumların insafına bırakacak bir sürecin başlangıcına getiren referandumda Avrupa Birliği'ne girişi garanti altına alınan ve kazanımlarını azınlık olarak gördükleri Kıbrıslı Türklerle paylaşmak niyetinde olmayan Rumların referandumda kabul etmedikleri Annan Planı uluslararası kamuoyunda da geniş yankı bulur. New York Times durumu "Kıbrıs'ta iki tarafın onayı olmadan barış planı gerçekten ölüdür." diyerek duyururken Washington Times ise "Rumların oyu, AB'ye girişi lekeleyecek ve uluslararası toplumla ilişkilerine zarar verecektir." der. Sunday Times ise "AB'nin Rumların planı reddetmesinden hayal kırıklığına uğradığını" yazar. Le Monde gazetesi ise yeni durumu "Rumların 'Hayır' oyu Türkiye'nin AB adaylık dosyasını olumsuz etkileme riski var."⁴⁰ şeklinde duyurur. GKRY lideri Papadopoulos'un da AKEL'in önderliğinde başlatılan referandumda "Hayır" oyu verilmesi yönündeki kampanyasında gerekçenin Kıbrıslı Türklerle AB tarafından verilmesi düşünülen ekonomik destek konusunda kendilerinin tek karar mercii olmak istemeleri yattığı ortaya çıkar. Bu durum başta Verheugen olmak üzere pek çok kişiyi şaşırtacak ve Verheugen'den "Rumlar beni aldattı." şeklinde bir sitem gelecektir. Referandum sonrasında Rumların GKRY'nin AB'ne şartsız olarak kabul edilmesi sonrasında KKTC üzerindeki ekonomik ambargoların azaltılması ve ticaretin geliştirilmesi projeleri gündeme getirilir. AB'nin ortaya attığı bu projenin yankıları daha kaybolmadan esasında bu çalışmaların Eylül-Ekim 2004 döneminde gerçekleştirilecek olan AB Bakanlar Kurulu ve Avrupa Parlamentosu toplantılarında görüşüleceği ve bundan sonra nihai bir karara varılacağı açıklanır. Bunu takip eden süreçte ise BM'de yapılmakta olan Kıbrıs tasarısı çalışmaları da dondurulur. Fransa'nın karşı çıkması neticesinde ertelenen bu tasarımı hazırlayanlardan birisi de İngiltere'dir. 24 Nisan 2004 tarihinde yapılan

³⁸ Türkiye bu konuda da bir jest yaparak 20 Temmuz 2004 tarihinden itibaren Rum tarafına giden sivil uçakların Türk sahasını kullanmasına müsaade ettiğini açıklar.

³⁹ Rum lideri Papadopoulos, Annan Planı'nın bir kere daha görüşülebilmesinin adadaki Türk askerinin derhal ve kayıtsız şartsız çekilmesine, Türkiye'nin Garantörlük Anlaşması'ndan doğan tek yanlı müdahale hakkının kaldırılmasına ve Kıbrıs'ta bulunan TC vatandaşlarının adadan çıkartılmalarına bağlı olduğunu belirtir.

⁴⁰ Le Monde, 25 Nisan 2004

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

referandumun ardından ABD yetkililerinin farklı açıklamaları da kafaların karışmasına neden olur. Colin Powell'ın ABD'nin bu aşamada henüz KKTC'yi tanıma noktasına gelmediğini belirtmesinin ardından, Richard Boucher'ın ABD'nin KKTC'ye ilişkin bütün seçeneklerinin açık olduğunu belirtmesi ve ayrıca diğer yetkililerden de öncelikli hedefin KKTC'nin uluslararası izolasyondan kurtulması olduğu şeklinde açıklamalar gelmesi ABD'nin belki de uzun vadede KKTC'yi tanıyabileceği şeklinde de algılanır.⁴¹ ABD'de ayrıca KKTC'de temsilcilikler açılması, Ercan ve Geçitkale havaalanlarının uluslararası uçuşlara açılması, Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlardan mali kaynak aktarımı ve 1974 sonrasında ortaya çıkan KKTC ürünlerinin satışının uluslararası piyasada satışının yasaklanmasına son verilmesi gibi konularda da planlar yapıldığı belirtilir. Ancak bu aşamada bütün bunlarla ilgili olarak somut bir adım söz konusu değildir. Öte yandan adaya yönelik ambargoların kaldırılması yönündeki çabalar BM'de Rusya'nın başını çektiği aralarında Fransa, Çin ve Brezilya'nın da bulunduğu grup tarafından reddedilir.⁴² İzolasyonların kaldırılması yönündeki vaatlerin hiçbirisi yerine getirilmezken sözde Amerikalı işadamlarının oluşturduğu bir grubun adanın Türk tarafına gelmesi de hiçbir somut sonuç vermez.

23 Nisan 2003⁴³ tarihinde sınır kapılarının karşılıklı açılması sonrasında Rum tarafına geçen KKTC vatandaşlarından Kıbrıs doğumlu olanlara istedikleri takdirde yeni Kıbrıs Cumhuriyeti kimliği ve pasaportu verebileceğini açıklayan Kıbrıs Rum Yönetimi bugün pasaport ve kimlik almış olan yaklaşık 57.000 Kıbrıslı Türkü tek tek fişlemek ve takip altına almak suretiyle haklarında tazminat davaları açmakta, Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olarak başkalarına ait mal ve taşınmazlara el koydukları iddiasıyla bu kişileri mahkemeye vermektedir.⁴⁴

⁴¹Armağan Kuloğlu, "ABD politikaları, Kıbrıs ve Türkiye", ww.avsam.org/turkce/analizler/44_analizler.htm

⁴² AB'nin KKTC'ye yönelik olarak yapacağı ancak ortak çalışmalar için kullanılacak 259 milyon Euro'luk yardım paketi de Rumların engellemeleriyle karşılaşır.

⁴³ Esasında Kıbrıslı Rumların Türklere karşı uyguladıkları izolasyon, ikinci sınıf yurttaş muamelesi ve Türklere birlikte hiç bir zaman yaşamaya niyetlerinin olmadığını gösteren en açık örneklerden birisi sınır kapılarının açılmasından sonar ortaya çıkar. Kimliğini göstermek suretiyle rahatça Türk tarafına geçebilen Rumlara karşılık Kıbrıslı Türklerin Rum tarafına geçmeleri o kadar kolay değildir. Hatta bazıları için imkansızdır çünkü Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türk olarak kabul ettikleri sadece elinde 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti pasaportu veya kimliği olanlarla 20 Temmuz 1974 öncesinde Kıbrıs'ta doğanlardır. Şubat 1975 tarihinden sonar Türkiye'den göç eden ve çocukları orada doğup büyüyen insanlar ise Kıbrıslı olarak kabul edilmezler. Rumlar elindeki kimlik ve pasaportla ve turist olarak gününbirlik Kıbrıs Rum tarafına geçmek isteyen bu insanlara bile müsaade etmez ve tahammül göstermezken bir arada yaşanabileceği iddiasında bulunabilmek ne derece sağlıklıdır acaba?

⁴⁴ Kıbrıs Cumhuriyeti kimliği ve pasaportu alan Türkleri takip altına alan Kıbrıslı Rum yöneticiler bu kişilerin Türk tarafında nerede oturduğunu tespit etmekte ve 20 Temmuz 1974 öncesinde Rumlara ait olduğunu iddia ettikleri bir yerde oturuyor veya böyle bir taşınmaza sahip ise o kişi hakkında mahkemeye suç duyurusu yapmakta ve mahkeme çağrı pusulasını da bizzat özel ulak göndermek suretiyle sanık durumuna düşürülen Kıbrıslı Türklere KKTC topraklarında elden ve imza karşılığında teslim etmektedir. Bu şekilde bir durumla karşılaşan pek çok Kıbrıslı Türk arasında eski KKTC Başbakanı Derviş Eroğlu da bulunmaktadır.

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

Referandum öncesinde KKTC'ye destek sözü veren Azerbaycan da gelinesi noktada ikilem içerisinde ve özellikle Ermenistan tarafından işgal edilerek uluslararası kamuoyuna Dağlık Karabağ sorunu olarak gösterilen, esasında Azerbaycan topraklarının işgalinden başka bir şey olmayan duruma ilgili olarak Batılı devletler ve Ermenistan tarafından köşeye sıkıştırılmaya çalışılmaktadır.⁴⁵

4- Sonuç

Gerek Kıbrıs Rum yetkililerin, gerekse Yunanlı yetkililerin açıklamaları ve AB'nin son dönemde izlediği siyasetten de anlaşıldığı üzere izlenen politika KKTC'nin tanınması, izolasyonların kaldırılması, ambargoların hafifletilmesi veya ticaretin canlandırılması faaliyetleri değil⁴⁶, egemenlik hakları elinden alınmış, devlet olmaktan çıkarılmış ve çaresiz bırakılmış Kıbrıslı Türkleri ekonomik olarak teslim almaktan başka bir şey değildir. Aynı şekilde Türkiye'de düzenlenecek Avrupa Birliği-İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Forumu da KKTC'nin forumda Kıbrıs Türk Devleti olarak tanınmayacağı

⁴⁵ Her ne kadar Azerbaycan, KKTC'yi tanıma konusunda bir şeyler yapma gayretinde olsa da bunlar şu ana kadar somut bir sonuç vermez. Önce 17 Temmuz 2005 tarihinde milletvekillerinden oluşan bir Azeri heyeti KKTC'yi ziyaret eder. Ardından da 20 Temmuz 2005 tarihinde kutlanan barış Şenlikleri çerçevesinde 50 Azeri işadamından oluşan bir başka heyet KKTC'ye gelir. Ancak her iki ziyaret de Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi tarafından tepkiyle karşılanır. Azerbaycan Dışişleri Bakanı Elmar Memmedyarov bütün bu tepki ve tehditleri ciddiye almadıklarını belirtse de durum hiç de öyle değildir. Ermenistan'ın işgal ettiği Azeri topraklarıyla yarattığı fiil durum ve Kıbrıs'ın 1974 sonrasında bölünmüşlüğü arasında paralellik kurmay çalışması sorunu içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Bu faaliyetlerin arkasında ise Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi bulunmaktadır. 27 Temmuz 2005 tarihinde Bakü (Azerbaycan) - Ercan Havaalanı(KKTC) arasında başlatılan uçak seferlerine en sert tepkiyi gösterenler de yine Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi olur. Bu arada Yunanistan'ın telekomünikasyon alanındaki en önemli şirketlerinden birisi olan İtrakom'un Ermenistan ve Ermenistan işgalindeki Azerbaycan topraklarında faaliyet gösteren Vivacell isimli Ermeni şirketle ortak yatırım kararı alması ve 2.8 milyon Euro'luk yatırımı, KKTC'yi tanıyacağını açıklayan Azerbaycan'a karşılık Rumların da işgal altındaki Dağlık Karabağ bölgesiyle diplomatik ilişki kuracağı yönündeki tehditler, ayrıca Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Azerbaycan'ı yapılan bu uçuşla ilgili olarak Uluslararası Havaçılık Şirketi'ne şikayet etmesi Azerbaycan'ı sıkıntıya sokar. Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlardan gelen tepki ve tehditler sonrasında Azerbaycan'ın durumu bir kere daha düşüneceği anlaşılmaktadır.

⁴⁶ Referandum sonrasında oluşan pembe tablo çerçevesinde Kıbrıslı Türklerin dünyaya açılmak, ticaret yapmak, dünyaya entegre olmak amacıyla "Evet" dediklerini belirten çevrelerde bu pembe tablo kendisini çok daha bariz şekilde gösterir. Örneğin 2002 yılı Şubat ayında faaliyete geçen ve bünyesinde Anamur, Mersin, Tarsus, Erdemli, Silifke, Mut Ticaret ve Sanayi Odaları ile Kuzey Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odaları'nın bulunduğu Kuzey Kıbrıs-Mersin Ticaret ve Sanayi Odaları Konseyi de aynı çerçevede görülmektedir. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Kadri Şaman da yaptığı açıklamada "Bugün gelinesi noktada şartlar çok değişmiştir. Özellikle ABD ve AB'nin açıklamalarından ambargonun hafifletileceği, havaalanının ve limanların uluslararası ulaşımına açılacağı, ABD ve AB vatandaşlarının Kuzey Kıbrıs'a doğrudan seyahat edebileceği, ayrıca başta narenciye olmak üzere ihracat yapılacağı görülmüyor. Limanların ve turizmin açılması Kıbrıs ekonomisini kısa dönemde canlandıracak önemli açılımlardır...Netice olarak, 1 Mayıs'tan itibaren bir yandan ekonomisi canlanan Kuzey Kıbrıs, diğer taraftan 5 milyar dolarlık ithalatı ile Güney Kıbrıs pazarları Türkiye için açılacaktır. Bu durum sadece Türk ekonomisi için değil, Mersin ekonomisi için de bir fırsattır." demektedir. Ancak şu ana kadar istenilen ve düşünülen hiç bir açılım maalesef gerçekleşmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; www.mtso.org.tr/mp/contents

2004 REFERANDUM DÖNEMİNDE KIBRIS VE YAŞANAN GELİŞMELER

iddiasıyla ve Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi ve Hollanda'nın girişimleriyle iptal edilir. Türkiye'nin Kıbrıs konusunda kendisinden istenilenleri yapması durumunda AB üyesi olacağı ve pek çok probleminin de AB çatısı altında çözüme kavuşacağı gibi bir temele oturan gayretler arka arkaya gelen ve Türkiye'nin önüne halledilmesi için adeta dayatılan dertler yumağı hâline dönüşür. AB çerçevesinde Türkiye'den ve KKTC'den istenenler ise serbest dolaşım, serbest yerleşim ve serbest mülk edinme gibi insan haklarının bütün "Kıbrıslılar" tarafından eksiksiz olarak kullanılması, 20 Temmuz 1974 sonrasında güneye göç etmiş Rumların tekrar eski evlerine dönmeleri ve fiili olarak Türk askerinin işgal ettiği topraklardan çıkması⁴⁷, Şubat 1975 sonrasında Türkiye'den gelmiş olan göçmenlerin tekrar geriye döndürülmeleri ve böylece Kıbrıs adasının da Giritleştirilerek Kıbrıslı Türklerin Rumların yanında azınlık statüsünde kalmalarıdır.

1959 Londra ve Zürih anlaşmalarıyla Kıbrıslı Türklere ve Rumlara verilen eşit hakların eşit haklara sahip iki toplumlu bir Kıbrıs üzerinde görüşmelere açılması yıllardır çözülemediği düşünülen bu sorununun çözümüne ışık tutacaktır. AB'nin ada üzerinde yapmaya çalıştığı ambargoların doğrudan kaldırılması, Rumlara olduğu kadar Kıbrıslı Türklere de ada dışına göç zorlaması yapmadan gelecek bağlamında güvenceler verilmesi sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.⁴⁸

⁴⁷ Bugün gelinen noktada Kıbrıslı Rumların ve Yunanistan'ın oynadığı en tehlikeli oyunlardan birisi de Kıbrıs'taki Türk askerî varlığının sona erdirilmesi konusudur. KKTC'de "Ne olursa olsun Rumlarla birleşelim." mantığıyla hareket eden bazı basın-yayın kuruluşlarının da pompalamasıyla beraber adanın Türk tarafında Kıbrıslı-Türkiyeli gibi son derece tehlikeli ve hassas ayrımcı politikalar güdülmektedir. KKTC'de özellikle Türkiye'den giden bazı kişilerin sebep oldukları adli vakalar nedeniyle güvenlik konusunda bir zafiyet söz konusu olduğu, KKTC'de Emniyet Müdürlüğü'nün sivil otoriteye bağlı olmaması (KKTC'de Emniyet Genel Müdürlüğü, KKTC'nin meşru silahlı kuvvetleri konumunda olan Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır.) nedeniyle bunun sorumlusunun adadaki Türk askerî olduğu yönündeki yönlendirmeler de psikolojik hareketin bir parçası olarak insanların kafasını karıştırmaktadır. Öte yandan 1990 öncesinde Güney Kıbrıs'ta kendisine verilen lojistik destek ve yardımlarla kamplar ve bürolar açan bölücü terör örgütü PKK'nin aynı düşünceden hareketle yine Kıbrıs'ın Rum kesiminden yola çıkarak adanın kuzeyinde çeşitli söylemlerle faaliyete geçeceği de görülmektedir. 1999 yılında Suriye-İtalya-Nairobi üçgeninde yakalanmasıyla sonuçlanan süreçte terör örgütünün elebaşında Lazaros Mavros adına düzenlenmiş bir Kıbrıs Rum pasaportu bulunduğu, ayrıca Aristos Aristidou adına hazırlanmış bir başka Rum pasaportunun da ortaya çıkartıldığı hatırlanırsa oynanan Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi ayaklı oyun daha net görülecektir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin ortaya çıktığı 1983 tarihinden bu yana mücadele etmeye çalıştığı ve iç tehdit olarak değerlendirdiği PKK terörünün farklı başlıklar altında ve sözde insan hakları maskesiyle KKTC'de çeşitli örgütsel eylemlere girişmesi Türkiye ile KKTC arasında güven bunalımının ortaya çıkması ve tarihten gelen kaynaşmanın çatırdamaya başlaması demektir. Bugün PKK terör örgütü tarafından Kıbrıs üzerinden oynanmaya çalışılan oyun budur ve doğaldır ki böyle bir plan Kıbrıs Rum kesimini fazlasıyla memnun etmektedir.

⁴⁸ Lozan sonrasında adadaki Türklerin sayısını azaltmaya yönelik planların içine giren İngiltere isteyen Kıbrıslı Türklere adadan istedikleri ülkelere göç etme hakkını pek çok kolaylıklar sağlamak şartıyla verir. Böylece adadaki Türk nüfus yavaş yavaş azaltılır. İkinci Dünya Savaşı'nın yoğun olarak yaşandığı dönemde aynı uygulamayı Yunanistan adalarda yapar ve isteyenlere derhal pasaport verileceğini duyurur. Burada maksat adalarda yaşayan Türklerin ada dışına, büyük ihtimalle de Türkiye'ye göç etmelerini sağlamaktır.

KAYNAKLAR

Basılı Eserler

AKKURT, Aydın, **Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri Ve Yorgacis'in Casusları**, İstanbul, 1998.

ATUN, Ali Fikret, **Yunan Karakterinin Anatomisi**, Lefkoşa, 1996.

ALPDAĞ, Özden, **Barış İçin Savaş**, İzmir, 1975.

MANİZADE, Derviş, **Kıbrıs Dün Bugün Yarın**, İstanbul, 1975.

GİBBONS, H. Scott, **Peace Without Honour**, Ankara, 1969.

DENKTAŞ, Rauf R., **Rauf Denktaş'ın Anıları**, İstanbul, 1996.

DENKTAŞ, Rauf R., **Karkot Deresi**, Lefkoşa, 1993.

KASIMOĞLU, Erten, **Eski Günler Eski Defterler**, Lefkoşa, 1986.

STEPHENS, Robert, **Cyprus-A Place Of Arms**, Londra, 1966.

Gazeteler ve Süreli Yayınlar

Halkın Sesi, Stratejik Analiz

Bozkurt, Kıbrıs Mektubu

Milliyet

Star

Hürriyet

Cumhuriyet

Volkan, Sunday Mail

Dünya, Nacak

Kıbrıs, Kıbrısım

Le Monde

Makaleler, Tebliğler

ÖZKAN, Ayşe, "Uluslararası Hukuk ve Kıbrıs Sorunu", **Stratejik Analiz**, Ocak 2003, Ankara, s.60.

ÜNSALDI, Tansel, "Kıbrıs Konusunda Zamanlama ve Değerlendirme Hataları", **Kıbrıs Mektubu**, Ankara, Kasım-Aralık 2003, Sayı 6, s. 13-15,

YAŞIN, Gözde Kılıç, "Kıbrıs'ta Hedef, Türkleri Küçük Adımlarla Teslim Almak", **Cumhuriyet Strateji**, 16 Ağustos 2004, İstanbul, Sayı 7, s. 34.

Basın Açıklaması

Kofi Annan'ın BM Genel Merkezi'nde yaptığı 21 Nisan 2004 tarihli basın açıklaması

Elektronik Haber Kaynakları

www.avsam.org/turkce/analizler/44_analizler.htm

www.mtso.org.tr./mp/contents